

Wydział Prawa i Administracji
Uniwersytetu Warszawskiego

11 października 2025 r.

Studencko-Doktorancka Konferencja Naukowa pt.

„Prawo wobec wyzwań ochrony różnorodności biologicznej”

Organizowana przez Koło Naukowe Prawa Ochrony Środowiska działające na Wydziale
Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego

Collegium Iuridicum II, ul. Lipowa 4

Abstrakty planowanych wystąpień

PROGRAM KONFERENCJI

Sesja główna

Sala 1.4.

10.00 Otwarcie konferencji

10.15 „Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest (część polska)” - dr hab. Marcin Stoczkiewicz, Dyrektor Instytutu Ochrony Środowiska – Państwowego Instytutu Badawczego

11.00 – Dyskusja

11.30 – 12.00 – Panel kancelarii Drzewicki Tomaszek

12.00 – 12.15 – Przerwa kawowa

Sesje równoległe

Sale 2.3, 2.4 i 3.6

Sesja 1: 12.15 – 13.45

Panel 1, sala 2.3

Moderator: dr Konrad Rydel

mgr Antoni Cypryjański, Uniwersytet Warszawski, „Antropogeniczny wymiar podmiotowości prawnej natury”

mgr Wiktoria Woźny, Uniwersytet Warszawski, „Pacha Mama... czyli o konstytucjonalizacji praw natury”

mgr Zofia Dolecka, Uniwersytet Warszawski, „Prawo do środowiska jako prawo człowieka - implikacje dla ochrony różnorodności biologicznej w świetle prawa i orzecznictwa międzynarodowego”

Julia Perendyk, Uniwersytet Warszawski, „Ochrona różnorodności biologicznej jako prawo ludności rdzennej”

Jakub Fortuna, Uniwersytet Warszawski, „Konstytucyjne modele ochrony bioróżnorodności i rola sądów konstytucyjnych w ich urzeczywistnianiu – ujęcie porównawcze”

Panel 2, sala 2.4

Moderator: dr Karolina Panfil

Maja Kraskowska, Uniwersytet Warszawski, „Czy klauzule środowiskowe to remedium na antyekologiczne praktyki rynkowe? - Prawo ochrony środowiska w umowach B2C i walka z greenwashingiem”

Justyna Mrowiec, Uniwersytet Warszawski, „Ponad granicami państw: nowe otwarcie dla ochrony różnorodności biologicznej przed Międzynarodowym Trybunałem Sprawiedliwości”

Sergiusz Godlewski, Uniwersytet Warszawski, „Wpływ zanieczyszczeń generowanych przez lotnictwo cywilne na bioróżnorodność – Regulacje prawne, a przyszłość paliw lotniczych ICAO, UE, Chiny.”

Magda Cieszkowska, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, „Prywatna ochrona przyrody – rola fundacji, rezerwatów prywatnych i umów ochronnych w nowoczesnym prawie środowiskowym”

r.pr. Tomasz Adaszewski, Okręgowa Izba Radców Prawnych, „Rozwój regulacji finansowania funkcji prawa ochrony środowiska w kontekście ochrony bioróżnorodności”

Panel 3, sala 3.6

Moderator: dr hab. Jan Podkowik

mgr Jakub Abramski, Uniwersytet Śląski, „Między ochroną różnorodności biologicznej a systemem patentowym – Traktat WIPO o zasobach genetycznych w kontekście prawa międzynarodowego”

mgr Kamil Wojnowski, Uniwersytet Warszawski, „Międzynarodowe prawo ochrony środowiska jako uzupełnienie ochrony różnorodności biologicznej w sytuacji konfliktu zbrojnego”

Anton Ryzhov, Maria Wnęk, Uniwersytet Warszawski, „Ochrona bioróżnorodności czy zysku? Ograniczenia Umów o partnerstwie w sprawie zrównoważonych połowów (SFPA)”

Adrianna Skupień, Uniwersytet Warszawski, „Ozdoba systemu czy realne instrumentarium ochrony? Prawne rozumienie różnorodności biologicznej jako dziedzictwa”

Monika Zimnoch, Uniwersytet Warszawski, „Analiza form międzynarodowej ochrony oceanów przed zanieczyszczeniem plastikiem w kontekście wejścia w życie International Legally Binding Mechanism on Plastic Pollution.”

13.45 – 15.00 – Przerwa obiadowa

Sesja 2: 15.00 – 16.30

Panel 4, sala 2.3

Moderator: dr Robert Rybski

Tymoteusz Dadok, Uniwersytet Warszawski, „Lasy społeczne - potrzebne uzupełnienie kategorii ochronności lasów”

Mikołaj Szymański, Uniwersytet Warszawski, „EUDR i ochrona różnorodności biologicznej – regulacja od wylesiania do sprawiedliwego rynku”

mgr Joanna Walkowiak, Uniwersytet Warszawski, „Czy UE (o)chroni lasy? Ochrona bioróżnorodności w lasach w aktualnej strategii Unii Europejskiej”

Alina Pyrcz, Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, „Ochrona różnorodności biologicznej w parkach narodowych i rezerwach przyrody – skuteczność zakazów ustawowych”

Panel 5, sala 2.4

Moderator: dr Aleksander Jakubowski

Anastazja Drapata, Uniwersytet Warszawski, „Wycinka drzewa przed realizacją budowy przez przedsiębiorcę”

Jakub Koza, Uniwersytet Warszawski, „Odpowiedzialność administracyjna w ochronie bioróżnorodności na gruncie ustawy – Prawo ochrony środowiska”

mgr Urszula Kałaur, Uniwersytet Warszawski, „Uchwała o obszarze cichym jako sposób ochrony krajobrazu dźwiękowego w aglomeracji i poza nią”

Karolina Szczudło, Uniwersytet Warszawski, „Ocena oddziaływania na środowisko jako narzędzie ochrony bioróżnorodności - analiza i perspektywy rozwoju”

mgr Hanna Cichocka, Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu, „Zezwolenia na odstępstwa od zakazów w stosunku do gatunków chronionych jako narzędzie ochrony przyrody – analiza i ocena praktyki administracyjnej”

Panel 6, sala 3.6

Moderator: dr hab. Anna Zientara

Natalia Szymura, Uniwersytet Śląski, „Nie taki wilk straszny - o kontrowersyjnym statusie ochrony gatunku *Canis lupus* w Polsce”

Marta Pilarska, Uniwersytet Warszawski, „Bóbr jako inżynier ekosystemów – wyzwania ochrony gatunkowej na przykładzie Polski i Wielkiej Brytanii”

Izabela Walkiewicz, Uniwersytet Warszawski, „Procedura pozwalająca na wprowadzenie muflona do środowiska a ochrona różnorodności biologicznej w Polsce”

Gabriela Mazurkiewicz, Uniwersytet Warszawski, „Od przepisów do praktyki – jak skuteczniej chronić zapylacze poprzez działania lokalne i gospodarcze?”

Tymoteusz Klimowicz, Uniwersytet Warszawski, „Antropocentryzm a prawna ochrona owadów zapylających w Unii Europejskiej”

Panel 1, sala 2.3

Moderator: dr Konrad Rydel

mgr Antoni Cypryjański, Uniwersytet Warszawski

Antropogeniczny wymiar podmiotowości prawnej natury

Przedmiotem wystąpienia jest krytyczna analiza nadawania podmiotowości prawnej naturze w świetle teorii prawa. Tezą pracy jest stwierdzenie, że choć koncepcja uznania przyrody za podmiot prawa bywa przedstawiana jako gest emancypacyjny wobec środowiska, w rzeczywistości stanowi ona konstrukt osadzony w antropogenicznych ramach prawnych, kulturowych i instytucjonalnych. W pracy staram się wykazać, że podmiotowość prawna natury nie wynika z jej autotelicznych cech, lecz z decyzji człowieka, który formułuje i reprezentuje jej interesy w strukturach prawa, głównie przez wzgląd na interes własny. Przywołane przykłady legislacji z Ekwadoru i Nowej Zelandii są analizowane jako przypadki, w których natura zostaje upodmiotowiona, głównie ze względu na potrzeby człowieka, co rodzi pytania o granice tej reprezentacji oraz o możliwość realnego uznania „innego niż ludzki” podmiotu prawa.

Artykuł podejmuje również dyskusję na temat ideologicznego wymiaru „rights of nature”, podkreślając, że mimo pozornej neutralności, koncept ten nieuchronnie odzwierciedla konkretne ideologie, wartości i interesy człowieka. W rezultacie, proponowana analiza ukazuje podmiotowość prawną natury nie jako wyraz jej autonomii, lecz jako akt projekcji ludzkich oczekiwań wobec środowiska i prawa.

Panel 1, sala 2.3

Moderator: dr Konrad Rydel

mgr Wiktoria Woźny, Uniwersytet Warszawski

Pacha Mama... czyli o konstytucjonalizacji praw natury

W obliczu pogłębiającego się kryzysu klimatycznego i postępującej degradacji środowiska naturalnego, poszukuje się nowych rozwiązań prawnych, pozwalających na jego ściślejszą ochronę. Metody regulacji przyjmowanych przez prawodawców można podzielić na dwie zasadnicze grupy. Z jednej strony, przyjmowane są normy szczegółowo regulujące stosunki prawne, które mogą mieć wpływ na element środowiska naturalnego. Z drugiej strony, coraz częściej decyduje się na wprowadzenie przepisów gwarantujących bardziej ogólne gwarancje, również na poziomie ustaw zasadniczych.

Celem wystąpienia jest zaprezentowanie oraz porównanie norm prawa konstytucyjnego gwarantujących prawa materialne dla środowiska naturalnego oraz jego elementów. Szczególna uwaga zostanie poświęcona przykładom pochodzącym z państw Ameryki Południowej, w których zmiany zachodzą dwutorowo — przez wprowadzenie wyraźnego zapisu konstytucyjnego lub przez systemową wykładnię stosowaną przez sądy krajowe. W ramach wystąpienia zostanie przedstawiona zmiana Konstytucji Ekwadoru z 2008 r. (*Pacha Mama*), która ma charakter unikalny na skalę światową. Ponadto poruszona zostanie kwestia wykorzystania zapisu konstytucyjnego w praktyce orzeczniczej ekwadorskich sądów (sprawa rzeki Vilcabamba; sprawa Los Cedros). Przykład *Pacha Mama* zostanie porównany ze zmianami, które zaszły w kolumbijskim systemie prawnym, na skutek orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego (w szczególności sprawa rzeki Atrato; podobne orzeczenia sądów krajowych doprowadziły do uznania podmiotowości prawnej, m.in. zwierząt, Amazonii, rzek Combeima, Coello i Cocora, La Plata oraz Quindio). Na podstawie przywołanych przykładów można zauważyć, że systemowa wykładnia oraz powiązanie praw natury z prawami rdzennej ludności pozwala na stworzenie gwarancji zaliczanych do norm prawa konstytucyjnego, pomimo braku wyraźnego zapisu w ustawie zasadniczej. Celem wystąpienia nie jest deskryptywne przedstawienie stanów faktycznych zawartych w orzeczeniach, a przedstawienie ich wspólnych elementów, odnoszących się do pozycji elementów natury w świetle norm prawa konstytucyjnego.

Ze względu na coraz większe zainteresowanie uregulowaniem praw natury w normach o randze konstytucyjnej, również w innych państwach podejmowane są próby wprowadzenia

odpowiednich zmian. Dla pełnego obrazu poruszonego zagadnienia wskazane zostaną również przykłady wprowadzania praw natury do prawa konstytucyjnego w Indiach, Bangladeszu oraz Nowej Zelandii. Wystąpienie ma za zadanie skłonić uczestników konferencji do refleksji na temat możliwości oraz zasadności wprowadzenia podobnych zmian w systemach prawnych państw europejskich. W tym celu przywołane zostaną również europejskie inicjatywy uznania praw natury oraz jej elementów na poziomie konstytucyjnym (np. Francja, Szwecja, Szwajcaria).

W końcowej części wystąpienia poruszony zostanie problem praw natury w polskim porządku prawnym. Model zaproponowany w ramach inicjatywy nadania podmiotowości prawnej rzece Odrze (Fundacja „Osoba Odra”) jest znacząco odmienny od gwarancji płynących z norm prawa konstytucyjnego przedstawionych we wcześniejszej części wystąpienia, ponieważ opiera się na szczegółowej regulacji w ustawie z zakresu prawa prywatnego oraz przewiduje konkretne instrumenty pozwalające na włączenie obiektu przyrody do obrotu prawnego. Niemniej jednak, ze względu na odmiennność otoczenia kulturowego poszczególnych systemów prawnych (m.in. związek rdzennej ludności z naturą, źródła tożsamości poszczególnych grup etnicznych), w ocenie autorki warto zastanowić się, czy w kontekście polskiego systemu, regulacja na poziomie ustawowym nie jest bardziej zasadna niż tworzenie norm na poziomie konstytucyjnym. Podobne rozwiązania zostały z powodzeniem przyjęte w niektórych państwach, takich jak Hiszpania (laguna Mar Menor) oraz Australia (rzeka Yarra). W ocenie autorki, podobne rozwiązanie na gruncie polskiego systemu prawnego nie stanowiłoby przeszczepu prawnego. Ponadto, wydaje się, że tak ukształtowany instrument prawny ma szansę na szerszą akceptację społeczną.

Panel 1, sala 2.3

Moderator: dr Konrad Rydel

mgr Zofia Dolecka, Uniwersytet Warszawski

Prawo do środowiska jako prawo człowieka - implikacje dla ochrony różnorodności biologicznej w świetle prawa i orzecznictwa międzynarodowego

W obliczu nasilających się kryzysów ekologicznych, w tym masowego zanikania gatunków i degradacji siedlisk, coraz wyraźniej dostrzegalne są powiązania między ochroną różnorodności biologicznej a realizacją podstawowych praw człowieka. Celem referatu jest ukazanie, w jaki sposób rozwijająca się koncepcja prawa do środowiska jako prawa człowieka wpływa na umacnianie obowiązków państw w zakresie ochrony bioróżnorodności. W szczególności omówiona zostanie rola Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, który – mimo braku wyraźnej podstawy konwencyjnej - od lat interpretuje art. 2 i 8 EKPC w sposób uwzględniający skutki degradacji środowiska dla życia i zdrowia jednostek (m.in. sprawy *Taskin v. Turcja*, *Cordella v. Włochy*, *Klimat v. Szwajcaria*). Referat podejmuje próbę odpowiedzi na pytanie, czy i w jaki sposób różnorodność biologiczna może być objęta pośrednią lub bezpośrednią ochroną w ramach systemów praw człowieka, oraz jakie konsekwencje dla państw członkowskich wynikają z przyjęcia przez ONZ w 2022 r. rezolucji uznającej prawo do środowiska za prawo człowieka. Warto zastanowić się, czy wzmacnianie koncepcji prawa do środowiska jako prawa człowieka prowadzi do rozszerzenia zakresu ochrony różnorodności biologicznej w prawie międzynarodowym i europejskim, mimo że ochrona bioróżnorodności nie została dotąd *expressis verbis* uznana za samodzielny przedmiot ochrony Europejskiej Konwencji Praw Człowieka. Wskazane zostaną również ograniczenia obecnych mechanizmów oraz postulaty *de lege ferenda* dotyczące konieczności wzmocnienia ochrony bioróżnorodności jako wartości o charakterze fundamentalnym.

Panel 1, sala 2.3

Moderator: dr Konrad Rydel

Julia Perendyk, Uniwersytet Warszawski

Ochrona różnorodności biologicznej jako prawo ludności rdzennej

Koncepcja ochrony różnorodności biologicznej jako prawa człowieka zyskuje na znaczeniu w prawie międzynarodowym i konstytucyjnym, łącząc ochronę środowiska z podstawowymi prawami jednostki. Chociaż nie jest jeszcze autonomicznie wiążące, prawo to jest ściśle powiązane z ugruntowanymi prawami do życia, zdrowia, pożywienia, wody i kultury. W 2022 roku Zgromadzenie Ogólne ONZ uznało dostęp do czystego środowiska za uniwersalne prawo człowieka, co stanowi silne zobowiązanie moralne i polityczne.

Kluczową rolę w tym procesie odgrywa ludność rdzenna, której przetrwanie i tożsamość kulturowa są nierozdzielnie związane z różnorodnością biologiczną. Posiadając unikalną, tradycyjną wiedzę, społeczności te chronią około 80% światowej bioróżnorodności na swoich terytoriach. Prawa ludności rdzennej do samostanowienia i kontroli nad swoimi ziemiami, ujęte w Deklaracji ONZ praw ludów tubylczych (UNDRIP), są więc fundamentalne dla globalnej ochrony przyrody.

W pracy przeanalizuję, jak orzecznictwo Międzyamerykańskiego Systemu Praw Człowieka, a w szczególności IACHR (Inter-American Court of Human Rights) wzmacnia te prawa. Przyjrzę się sprawom takim jak Saramaka People przeciwko Surinamowi, Awas Tingni przeciwko Nikaragui, Kichwa Indigenous People of Sarayaku przeciwko Ekwadorowi, czy sprawa Narodowa Rada Ludności Rdzennej Lhaka Honhat przeciwko Argentynie. Wskazany nurt wspiera interpretację, że ochrona praw ludności rdzennej do ich ziem jest niezbędna do zagwarantowania ich przetrwania, łącząc prawo do samostanowienia z ochroną terytoriów, będących siedliskami cennej bioróżnorodności.

Panel 1, sala 2.3

Moderator: dr Konrad Rydel

Jakub Fortuna, Uniwersytet Warszawski

Konstytucyjne modele ochrony bioróżnorodności i rola sądów konstytucyjnych w ich urzeczywistnianiu – ujęcie porównawcze

Postępujący kryzys klimatyczny rodzi pytania o konstytucyjną odpowiedzialność państw za ograniczanie zmian klimatu. Stąd sądy konstytucyjne na całym świecie analizują konstytucyjne podstawy walki z globalnym ociepleniem. Tematem ściśle z tym powiązanym, lecz rzadziej adresowanym, jest ochrona bioróżnorodności. Podejmowany problem badawczy dotyczy konstytucyjnych argumentów wykorzystywanych w ochronie bioróżnorodności oraz roli sądów konstytucyjnych w ich urzeczywistnianiu poprzez wywieranie wpływu na zmiany prawa – na przykładzie precedensowej sprawy 1 BvR 2380/24 (BUND) rozstrzyganej w Republice Federalnej Niemiec oraz wskazania jej implikacji dla polskiej doktryny na tle wyroku K 27/15. Analizie dogmatycznej poddano argumenty, które pojawiły się w sporach prawnych przed Federalnym Trybunałem Konstytucyjnym, a także model argumentacyjny z wyroku K 27/15 Trybunału Konstytucyjnego RP. W pierwszej kolejności zaprezentowane zostaną argumenty z litygacji klimatycznej w rozstrzygniętej już sprawie 1 BvR 2656/18 (Neubauer), tj. argument z praw podstawowych oraz argument z normy programowej art. 20a Grundgesetz. Następnie przedstawiony zostanie sposób, w jaki te dwa argumenty dostosowano do kontekstu litygacji bioróżnorodnościowej w skardze konstytucyjnej w sprawie 1 BvR 2380/24 (BUND), która oczekuje na rozpoznanie. Uczynione zostaną przy tym uwagi, jak niemiecki sąd konstytucyjny zdołał skutecznie wcielić się w rolę pozytywnego ustawodawcy w kontekście sporu klimatycznego i jak może zrobić to w przypadku litygacji bioróżnorodnościowej. Ostatecznie, w drodze podsumowania, rola sądu konstytucyjnego i argumentów bioróżnorodnościowych zostanie zasygnalizowana w kontekście RP, z uwzględnieniem potencjału i przyszłości litygacji bioróżnorodnościowej w Polsce na tle wyroku K 27/15. Badana będzie tym samym hipoteza, że przykład Niemiec pokazuje, iż przyjęty model konstytucyjnej ochrony bioróżnorodności i argumenty formułowane na jego tle mogą pozytywnie przyczynić się do spełniania obowiązków ochronnych państwa, a sąd konstytucyjny jako pozytywny ustawodawca jest zdolny odegrać istotną rolę w ochronie bioróżnorodności w danej jurysdykcji, co w przyszłości może znaleźć potwierdzenie w potencjalnych sporach bioróżnorodnościowych w Polsce.

Panel 2, sala 2.4

Moderator: dr Karolina Panfil

Maja Kraskowska, Uniwersytet Warszawski

**Czy klauzule środowiskowe to remedium na antyekologiczne praktyki rynkowe? -
Prawo ochrony środowiska w umowach B2C i walka z greenwashingiem**

Umowy zawierane między przedsiębiorcą a konsumentem (business to consumer) stanowią szczególnie wrażliwą konstrukcję prawną ze względu na silną potrzebę ochrony słabszej strony stosunku prawnego. Wysokokapitałowe podmioty gospodarcze stosują różnego rodzaju nieuczciwe praktyki rynkowe, które mają na celu pozyskiwanie jak największej liczby klientów. Coraz częściej na rosnącą świadomość ekologiczną oraz konsumencką potrzebę ochrony środowiska nastawione na zysk podmioty gospodarcze odpowiadają fałszywymi zapewnieniami o prowadzeniu swoich działań zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju. Zjawisko to zyskało miano greenwashingu i stanowi szczególnie duże zagrożenie nie tylko dla bezpieczeństwa obrotu gospodarczego, ale również przyczynia się do postępującej degradacji środowiska naturalnego. Na przeciw takim czynom nieuczciwej konkurencji wychodzą tzw. klauzule środowiskowe, które współcześnie stale zyskują na znaczeniu. Mają one na celu zapobieganie wprowadzaniu konsumentów w błąd dotyczący ekologicznego pochodzenia produktów czy usług. Implementowanie klauzul środowiskowych do obrotu cywilno-prawnego stanowi wyzwanie dla polskiego oraz unijnego porządku prawnego. Istotna jest między innymi ich zgodność z przepisami prawa ochrony konsumentów, czy unijnego prawa etykietowania ekologicznego. Jednym z największych wyzwań doktoralnych wydaje się jednak zagadnienie odpowiedzialności odszkodowawczej ex contractu z tytułu nienależytego wykonania umowy B2C. Czy na gruncie polskich przepisów wprowadzanie fałszywych klauzul środowiskowych może stanowić podstawę dla roszczeń odszkodowawczych konsumentów? Odpowiedzi na to pytanie autorka wystąpienia będzie poszukiwać przede wszystkim w ustawie z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym oraz wybranych przepisach Kodeksu Cywilnego. W celu przedstawienia tematu w sposób możliwie pełny i zrozumiały zostanie to poprzedzone analizą kilku przykładów klauzul środowiskowych stosowanych przez przedsiębiorców. Krótko omówione zostaną również podstawy prawne wprowadzania przedmiotowych klauzul. W dalszej kolejności wystąpienie skupi się na rozważaniach na temat potencjalnych roszczeń, jakie mogą być dochodzone przez konsumentów w zestawieniu z aktualnie obowiązującymi przepisami Kodeksu Postępowania Cywilnego. Analiza zostanie przeprowadzona bez

pamięcia pozaprawnych aspektów funkcjonowania klauzul środowiskowych w umowach B2C.

Panel 2, sala 2.4

Moderator: dr Karolina Panfil

Justyna Mrowiec, Uniwersytet Warszawski

Ponad granicami państw: nowe otwarcie dla ochrony różnorodności biologicznej przed Międzynarodowym Trybunałem Sprawiedliwości

W obliczu globalnych wyzwań związanych z utratą różnorodności biologicznej i pogłębiającym się kryzysem klimatycznym, prawo międzynarodowe staje przed koniecznością przededefiniowania tradycyjnych pojęć odpowiedzialności i dostępu do wymiaru sprawiedliwości. Ochrona środowiska, w tym szczególnie bioróżnorodności, coraz częściej wymaga wyjścia poza klasyczne relacje bilateralne i przyjęcia konstrukcji wspólnej odpowiedzialności państw wobec wspólnego dobra. Referat przedstawia ewolucję konstrukcji zobowiązań o charakterze erga omnes partes oraz jej znaczenie dla legitymacji procesowej państw w postępowaniach przed Międzynarodowym Trybunałem Sprawiedliwości (MTS), ze szczególnym uwzględnieniem najnowszego orzecznictwa MTS oraz Opinii Doradczej z lipca 2025 r. Punktem wyjścia jest analiza artykułu 48 Projektu Artykułów o Odpowiedzialności Państw za Czyny Międzynarodowo Bezprawne, który stanowi podstawę do uznania, że każde państwo-strona umowy międzynarodowej ustanawiającej obowiązki wobec wspólnego interesu ma prawo domagać się odpowiedzialności za ich naruszenie, nawet w przypadku braku wykazania bezpośredniej szkody. Konstrukcja ta została potwierdzona przez MTS m.in. w sprawach *Belgium v. Senegal* oraz *Canada and the Netherlands v. Syria*, gdzie Trybunał uznał, że państwa mogą występować w obronie wspólnego interesu wynikającego z konwencji, których są stronami, niezależnie od bezpośredniego uszczerbku. Dotychczasowy kierunek interpretacyjny potwierdzono i pogłębiono w najnowszej Opinii Doradczej MTS z dnia 23 lipca 2025 r., dotyczącej zobowiązań państw w związku ze zmianami klimatu. Trybunał wskazał jednoznacznie, że zobowiązania państw w ramach traktatów środowiskowych (w tym Konwencji o Różnorodności Biologicznej) mają charakter erga omnes partes, a obowiązki wynikające z prawa zwyczajowego, takie jak prewencja, współpraca międzynarodowa czy działanie z należytą starannością w celu zapobieżenia szkodzie dla środowiska mają charakter erga omnes. W rezultacie każde państwo będące stroną traktatów dotyczących zmian klimatu może dochodzić odpowiedzialności innego

państwa-strony za ich naruszenie, także w odniesieniu do skutków klimatycznych prowadzących do degradacji różnorodności biologicznej. Referat podejmuje próbę wykazania, że uznanie ochrony środowiska, w tym bioróżnorodności, za przedmiot zobowiązań erga omnes partes stanowi kluczowy krok w kierunku skuteczniejszego egzekwowania prawa międzynarodowego. Taka interpretacja umożliwia państwom pełnienie roli strażników globalnych dóbr wspólnych, także w przypadku szkód rozproszonych, trudnych do przypisania jednemu poszkodowanemu, lecz dotyczących całej społeczności międzynarodowej.

W drugiej części wystąpienia analizie poddano przesłanki formalne przyznania legitymacji procesowej w świetle orzecznictwa MTS, a także możliwe konsekwencje Opinii Doradczej dla przyszłych spraw dotyczących np. utraty siedlisk, wylesiania czy transgranicznego zanieczyszczenia ekosystemów. W szczególności omówiono możliwość powoływania się na Opinię przez państwa nieposzkodowane bezpośrednio, ale działające w interesie wspólnego zobowiązania np. ochrony zasobów morskich, lasów tropikalnych czy gatunków zagrożonych.

Prezentacja ma na celu zainicjowanie dyskusji nad rosnącą rolą sądownictwa międzynarodowego w ochronie bioróżnorodności i środowiska, wskazując na konieczność rozwijania konstrukcji prawnych wzmacniających zdolność wspólnoty międzynarodowej do egzekwowania zobowiązań środowiskowych.

Panel 2, sala 2.4

Moderator: dr Karolina Panfil

Sergiusz Godlewski, Uniwersytet Warszawski

Regulacje prawne emisji zanieczyszczeń generowanych przez lotnictwo cywilne – analiza porównawcza Unia Europejska, oraz Chińska Republika Ludowa.

Referat przedstawi najważniejsze akty prawne (szczegółowo omówiony zostanie system unijny i porównane zostaną z systemem chińskim) wydawane w celu ograniczenia negatywnego oddziaływania na bioróżnorodność emisji dwutlenku węgla i innych związków chemicznych do atmosfery generowanych przez lotnictwo cywilne. Na poziomie

międzynarodowym kluczowe znaczenie ma program CORSIA (Carbon Offsetting and Reduction Scheme for International Aviation), opracowany przez Międzynarodową Organizację Lotnictwa Cywilnego (ICAO), który zakłada ograniczenie emisji w lotnictwie międzynarodowym poprzez monitorowanie i składanie raportów dotyczących emisji przez państwa członkowskie ICAO oraz przewoźników lotniczych, program wprowadza także mechanizmy kompensacyjne. W Unii Europejskiej sektor lotniczy objęto systemem EU ETS, który jest wprowadza handel uprawnieniami do emisji dwutlenku węgla, regulują go m.in. Dyrektywy 2003/87/WE (ustanawiająca unijny system EU ETS) oraz Dyrektywa 2023/958 (znosząca stopniowo darmowe uprawnienia do emisji, również integruje ona system unijny z systemem międzynarodowym CORSIA). W Chińskiej Republice Ludowej dokumenty o charakterze soft law, takie jak „Action Plan for Carbon Dioxide Peaking Before 2030” oraz „Civil Aviation Green Development Plan (2021– 2035)”, które przewidują konkretne środki ograniczające emisje zanieczyszczeń przez lotnictwo, m.in. postulują rozwój efektywniejszych technologii oraz stosowanie nowych rodzajów paliw. Natomiast ustawa „Environmental Protection Law”, nakłada na odpowiednie podmioty prawny obowiązek nadzorowania i kontroli zanieczyszczeń generowanych przez lotnictwo, aby spełniały one wymagania stawiane przez prawo. ChRL posiada również własny system handlu uprawnieniami do emisji dwutlenku węgla. Referat wspomni także o postulowanych rozwiązaniach technologicznych, które w przyszłości mogą zastąpić obecne paliwa i silniki lotnicze m.in. paliwo wodorowe, zrównoważone paliwa lotnicze (Sustainable Aviation Fuel), silniki propan, które będą spełniały wymogi środowiskowe stawiane przez obecne i proponowane regulacje prawne. Celem tej części referatu nie będzie omawianie aspektów technicznych, lecz pokazanie, w jaki sposób regulacje prawne mogą stać się motorem rozwoju technologicznego.

Panel 2, sala 2.4

Moderator: dr Karolina Panfil

Magda Cieszkowska, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego

Prywatna Ochrona przyrody – rola fundacji, rezerwatów prywatnych i umów ochronnych w nowoczesnym prawie środowiskowym

Ochrona przyrody, zarówno w polskiej praktyce, jak i w piśmiennictwie prawniczym, to państwo i jego instytucje postrzegane jako główni strażnicy różnorodności biologicznej. Parki narodowe, rezerваты przyrody, obszary Natura 2000 – wszystko to kojarzy się z decyzjami administracyjnymi, planami ochrony i „urzędowym” podejściem do przyrody. Tymczasem w tle działa coraz więcej podmiotów prywatnych, które – nie zawsze wprost wspierane przez system prawny – tworzą alternatywne formy ochrony środowiska. Właśnie te oddolne, często niedostrzegane przez ustawodawcę czy orzecznictwo inicjatywy, stanowią punkt wyjścia do mojego wystąpienia. Często spotykam się – zarówno w pracy, jak i w kontaktach z osobami zaangażowanymi w ochronę lokalnej przyrody – z sytuacjami, w których to właściciele działek leśnych, łąk, bagien czy stawów są bardziej zainteresowani zachowaniem ich naturalnych wartości niż lokalne władze. Zdarza się, że sami ograniczają użytkowanie, prowadzą monitoring przyrodniczy, finansują działania renaturyzacyjne. Coraz częściej słyszymy też o fundacjach, które wykupują grunty tylko po to, by „nigdy nic tam nie zbudowano”. To doświadczenie – osobiste i zawodowe – zainspirowało mnie do postawienia pytania: jak prawo odnosi się do prywatnych form ochrony przyrody? I czy wykorzystujemy cały potencjał, jaki drzemie w obywatelskiej trosce o środowisko?

Wystąpienie podzielone będzie na trzy części:

Część I – Diagnoza: prywatna ochrona przyrody w Polsce – zjawisko nieuregulowane czy niedoceniane? Przedstawię wybrane przykłady prywatnych inicjatyw ochronnych: rezerваты utworzone z inicjatywy fundacji, umowy z właścicielami gruntów dotyczące ograniczenia sposobu użytkowania, działania właścicieli, którzy wbrew oczekiwaniom rynkowym rezygnują z zabudowy lub wycinki. Zarysuję też kontekst międzynarodowy – modele znane z krajów anglosaskich (np. conservation easements w USA i Kanadzie).

Część II – Analiza prawna: czy polskie prawo zna i wspiera prywatną ochronę przyrody? Przeanalizuję instrumenty prawne, które mogą wspierać działania prywatne (np. art. 6 ustawy o ochronie przyrody, pojęcie „działań ochronnych” podejmowanych przez inne podmioty niż państwo, możliwość tworzenia użytków ekologicznych przez Rady Gminy na wniosek właściciela, a także wybrane aspekty planowania przestrzennego i prawa rzeczowego). Podejmę też temat ograniczeń – np. nieczytelność regulacji, brak zachęt ekonomicznych, niepewność co do trwałości ochrony.

Część III – Propozycje: prywatne formy ochrony jako trwały element systemu ochrony środowiska. Na koniec zaproponuję możliwe kierunki zmian: wprowadzenie umów

ochronnych jako osobnej instytucji prawnej (np. czasowego „zamrożenia” zabudowy z uwagi na walory przyrodnicze), stworzenie systemu zachęt finansowych (np. ulg podatkowych, dostępu do funduszy środowiskowych), a także postulaty edukacyjne i systemowe – m.in. formalne ujęcie rezerwatów prywatnych jako kategorii ochrony. Podkreślę przy tym, że w sytuacji rosnącej presji inwestycyjnej i ograniczonych zasobów instytucji publicznych, prywatna ochrona przyrody może odegrać realną rolę – pod warunkiem, że zostanie zauważona i wsparta przez prawo.

Chciałabym tym wystąpieniem zwrócić uwagę na potencjał, który istnieje już teraz – wśród ludzi, którzy czują się odpowiedzialni za „swoją” przyrodę. I zadać pytanie, czy nasze prawo im w tym pomaga, czy raczej nie nadąża za rzeczywistością.

Panel 2, sala 2.4

Moderator: dr Karolina Panfil

r.pr. Tomasz Adaszewski, Okręgowa Izba Radców Prawnych

Rozwój regulacji finansowania funkcji prawa ochrony środowiska w kontekście ochrony bioróżnorodności

Różnorodność chronionych elementów przyrodniczych jest podstawą prawidłowo funkcjonujących ekosystemów. Ochrona bioróżnorodności jest jednym z celów regulacji ochrony środowiska, który wpisuje się w realizację funkcji tego prawa. Działanie każdej z funkcji prawa ochrony środowiska wymaga zapewnienia efektywnego finansowania. Prawo ochrony środowiska zawiera autonomiczne rozwiązania w zakresie instrumentów prawnofinansowych, które umożliwiają na zasadzie zrównoważonego rozwoju poszukiwanie równowagi między celami w ochronie bioróżnorodności, interesem publicznym, a gospodarczym korzystaniem ze środowiska oraz celami inwestycyjnymi. Pierwotnie publicznoprawne instrumenty okazują się być niewystarczającą odpowiedzią na potrzeby finansowania ochrony bioróżnorodności. Art. 400a ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 647 z późn. zm.) w związku z art. 2 ust. 2 pkt 2 (cele ochrony przyrody) i art. 5 pkt 16 (różnorodność biologiczna) ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1478 z późn. zm.) zapewnia szeroki zakres interwencji publicznej ze środków państwowych i samorządowych funduszy ochrony

środowiska, także z udziałem środków europejskich. Ekstensywność eksploatacji środowiska oraz ograniczenie przestrzeni dla ochrony przyrody in situ skłaniają do rozwoju regulacji finansowania w kierunku szerokiego wykorzystania instrumentów prawa prywatnego, w tym instrumentów rynków kapitałowych oraz środków prywatnych przedsiębiorców, które zapewnią wystarczające wsparcie finansowe. W tym kierunku ustawodawca europejski uwzględnia w zrównoważeniu środowiskowym inwestycji aspekt ochrony bioróżnorodności na zasadzie art. 9 lit f rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852 z dnia 18 czerwca 2020 r. w sprawie ustanowienia ram ułatwiających zrównoważone inwestycje, zmieniającego rozporządzenie (UE) 2019/2088 (Dz. U. UE. L. z 2020 r. Nr 198, str. 13 z późn. zm.). Jednym z celów inwestycji zrównoważonej środowiskowo staje się zatem ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów. Odpowiedzią staje się więc proces prywatyzacji regulacji finansowania ochrony środowiska. Możliwe jest powiązanie komercyjnych ram rynków kapitałowych z ochroną i odbudową bioróżnorodności motywowaną interesem publicznym. Kierunek rozwoju regulacji finansowania ochrony bioróżnorodności jest zgodny z horyzontalnym charakterem prawa ochrony środowiska, które w sozologiczny sposób łączy ekonomię z prawem, z uwzględnieniem łączonej metody regulacji administracyjnoprawnej oraz cywilnoprawnej. W zakresie obowiązującej regulacji odpowiedzią może być również ustalenie sposobu wykładni na korzyść ochrony środowiska (in dubio pro naturam), która zabezpieczy cel środowiskowy instrumentu prawnofinansowego w ochronie i odbudowie bioróżnorodności.

Na dzień dzisiejszy stan badań nad opisanym wyżej problemem wskazuje na brak pełnej diagnozy wykorzystania instrumentów prawa prywatnego w finansowaniu ochrony bioróżnorodności. Jest to problem istotny z uwagi na dynamiczny proces legislacyjny oraz kolejne regulacje europejskie w kierunku zrównoważenia środowiskowego rynków finansowych. Celem niniejszego wystąpienia jest opisanie tej luki w badaniach oraz opisanie możliwych do wykorzystania instrumentów prawnych z wykorzystaniem metody analizy i syntezy obowiązujących przepisów w kontekście wykładni prośrodowiskowej.

Panel 3, sala 3.6

Moderator: dr hab. Jan Podkowik

mgr Jakub Abramski, Uniwersytet Śląski w Katowicach

Między ochroną różnorodności biologicznej a systemem patentowym – Traktat WIPO o zasobach genetycznych w kontekście prawa międzynarodowego

W ostatnich dekadach istnieje rosnący trend zawłaszczania zasobów genetycznych, jak i wiedzy tradycyjnej przez prywatne podmioty w celach komercyjnych, co skutkuje postępującym ograniczaniem domeny publicznej. Zasoby genetyczne – podobnie jak związana z nimi wiedza tradycyjna społeczności lokalnych i rdzennych – były do niedawna traktowane jako część wspólnego dziedzictwa ludzkości, dostępna wszystkim. Jednak wraz z rozwojem biotechnologii i systemów patentowych, coraz częściej stają się one przedmiotem praw własności intelektualnej. Zjawisko to, określane mianem biopiractwa lub biokolonializmu, rodzi istotne pytania o sprawiedliwość, suwerenność zasobów biologicznych i ochronę środowiska naturalnego.

W maju 2024 r. Światowa Organizacja Własności Intelektualnej (WIPO) przyjęła Traktat o własności intelektualnej, zasobach genetycznych i związanej z nimi wiedzy tradycyjnej, który stanowi przełom w regulacjach dotyczących wykorzystania zasobów genetycznych (GR) i wiedzy tradycyjnej (ATK) w systemie patentowym. Traktat ten domyka trwające od ponad dwóch dekad negocjacje międzynarodowe, łącząc perspektywy prawa własności intelektualnej, ochrony środowiska i praw społeczności lokalnych oraz ludności rdzennej.

W referacie zostanie przeanalizowany kontekst prawny i polityczny prac nad traktatem WIPO, w szczególności jego relacja do Konwencji o różnorodności biologicznej, Protokołu z Nagoi oraz porozumienia TRIPS. Kluczowym elementem omówienia będzie wymóg ujawniania źródła lub pochodzenia GR i ATK w zgłoszeniach patentowych, który ma służyć zapobieganiu biopiractwu oraz wzmocnieniu przejrzystości i jakości systemu patentowego. Analizie poddana zostanie także rola nowego traktatu jako instrumentu wspierającego innowacje oparte na biotechnologii i rozwój zrównoważonej bioekonomii, a także jego znaczenie dla zapewnienia sprawiedliwego podziału korzyści z wykorzystania zasobów genetycznych. Szczególna uwaga zostanie poświęcona mechanizmom wspierania udziału rdzennych społeczności w systemie ochrony ich wiedzy tradycyjnej.

Panel 3, sala 3.6

Moderator: dr hab. Jan Podkowik

mgr Kamil Wojnowski, Uniwersytet Warszawski

Międzynarodowe prawo ochrony środowiska jako uzupełnienie ochrony różnorodności biologicznej w sytuacji konfliktu zbrojnego

Międzynarodowe prawo ochrony środowiska (ang. IEL — International Environmental Law) obejmuje liczne przypadki szkód środowiskowych, które powodują powstanie odpowiedzialności prawnej w czasach pokoju. Wobec czego pojawia się pytanie o możliwość zastosowania powyższej gałęzi prawa i zasad odpowiedzialności do podobnych szkód powstałych w sytuacji konfliktu zbrojnego. Na przykład, jeśli w wyniku działań zbrojnych doszłoby do szkód środowiskowych, które spowodowały zagrożenie dla wędrownych gatunków dzikich zwierząt, to powinien zostać uruchomiony system odpowiedzialności przewidziany w konwencji bońskiej z 1979 roku? Odpowiedź na to pytanie nie jest jednoznaczna, gdyż wskazana umowa międzynarodowa milczy na temat jej stosowalności w przypadku konfliktu zbrojnego. Dlatego też pojawia się pytanie, w jaki sposób IEL może uzupełnić ochronę różnorodności biologicznej w sytuacji konfliktu zbrojnego. Obecnie nie ma wątpliwości co do tego, że należy uwzględniać normy prawne IEL w sytuacji konfliktu zbrojnego, gdyż wskazuje na to jednakowo opinia doradca Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości z 1996 r. w sprawie legalności groźby lub użycia broni jądrowej oraz wytyczne projektu artykułów dotyczących wpływu konfliktów zbrojnych na traktaty z 2011 r. Jednakże nie zamyka to tematu, ponieważ IEL nie składa się tylko z dokumentów soft law i orzecznictwa, ale przede wszystkim z multilateralnych traktatów, które większym bądź mniejszym stopniu będą mogły być zastosowane do szkód poczynionych w środowisku naturalnym w trakcie konfliktu zbrojnego.

Chociaż historycznie uważano, że traktaty wygasają lub ulegają zawieszeniu między stronami walczącymi, a obowiązujące prawo czasów pokoju wyklucza się z prawem czasu wojny. Współczesne podejście jest zupełnie inne, gdyż zakłada, że konflikt zbrojny nie niekoniecznie kończy lub zawiesza działanie traktatów zarówno pomiędzy stronami wojującymi, jak i państwami wojującymi a neutralnymi, dlatego może wystąpić sytuacja jednoczesnego zastosowania międzynarodowego prawa humanitarnego i IEL w sytuacji konfliktu zbrojnego. Niemniej należy zawsze podejść do każdego traktatu ad casum, ponieważ zakres zastosowania zależy będzie od kontekstu: zawartych przepisów,

poczynionej interpretacji zgodnie z art. 31 i 32 Konwencji Wiedeńskiej o prawie traktatów, charakteru i zasięgu konfliktu zbrojnego oraz jego wpływu na traktat. W związku z powyższym można dokonać podziału traktatów na gruncie IEL na trzy kategorie. Pierwszą, gdzie traktaty bezpośrednio bądź pośrednio przewidują w swojej treści stosowanie w sytuacji konfliktu zbrojnego. Drugą, czyli traktaty, które przewidują zawieszenie, derogację lub wypowiedzenie na czas trwania konfliktu zbrojnego, jak również trzecią, które w ogóle w swoich przepisach milczą jeśli chodzi o zakres stosowania w sytuacji konfliktu zbrojnego.

W związku z powyższym, na podstawie metody jakościowej i przy wykorzystaniu badawczej analizy treści oraz krytycznej oceny aktów prawnych, orzecznictwa i literatury przedmiotu. Celem wystąpienia jest przedstawienie problematyki zastosowania IEL do szkód środowiskowych spowodowanych podczas konfliktu zbrojnego. Jak również zwrócenie uwagi na to, które traktaty w ramach IEL znajdują zastosowanie w sytuacji konfliktu zbrojnego, a które w tej sprawie milczą bądź nie zawierają żadnego rozstrzygnięcia i jak to przekłada się na ewentualne zwiększenie poziomu ochrony środowiska naturalnego w sytuacji konfliktu zbrojnego.

Panel 3, sala 3.6

Moderator: dr hab. Jan Podkowik

Anton Ryzhov, Maria Wnęk, Uniwersytet Warszawski

Ochrona bioróżnorodności czy zysku? Ograniczenia Umów o partnerstwie w sprawie zrównoważonych połowów (SFPA)

Umowy o partnerstwie w sprawie zrównoważonych połowów (Sustainable fisheries partnership agreements, SFPA) są bilateralnymi umowami międzynarodowymi zawieranymi przez Komisję w imieniu Unii Europejskiej z państwami trzecimi. To narzędzia wsparcia finansowego i technicznego udzielanego przez UE w celu rozwoju sektora rybołówstwa z krajami partnerskimi w zamian za prawa do połowów na ich wodach. SFPA są narzędziem kształtowania polityki połowów Unii Europejskiej, będącej elementem szerszej polityki środowiskowej i mają na celu przeciwdziałanie utracie morskiej bioróżnorodności. Ponadto, zawierają one mechanizmy mające na celu zwalczanie nielegalnych, nieraportowanych lub nieuregulowanych połowów (połowów IUU) przez działania w zakresie monitoringu, nadzoru

i edukacji. Jednak analiza prawna porozumień wskazuje na istotne braki w zakresie postanowień mających przeciwdziałać utracie morskiej bioróżnorodności. Braki te dotyczą m.in. monitorowania nielegalnych połowów i wspierania lokalnych rybaków. W naszej pracy postanowiliśmy ocenić skuteczność działania prawnych mechanizmów zawartych w SFPA w odniesieniu do postawionych przez nie celów ochrony morskiej bioróżnorodności, analizując jednocześnie możliwe mechanizmy wzmacniające środowiskowy wymiar tych umów. Praca za przedmiot analizy bierze w szczególności umowy międzynarodowe zawarte przez Komisję z Wyspami Zielonego Przylądka i Marokiem oraz ich realny wpływ na bioróżnorodność morską.

Panel 3, sala 3.6

Moderator: dr hab. Jan Podkowik

Adrianna Skupień, Uniwersytet Warszawski

Ozdoba systemu czy realne instrumentarium ochrony? Prawne rozumienie różnorodności biologicznej jako dziedzictwa

Konwencja UNESCO z 1972 r. w sprawie ochrony światowego dziedzictwa wyróżnia dwa rodzaje obiektów uznawanych za dziedzictwo ludzkości: kulturalne i naturalne. Choć dokument ten kojarzony jest głównie z ochroną zabytków, obejmuje również obiekty przyrodnicze – często cenne zwłaszcza pod względem różnorodności biologicznej. Wpisanie na listę UNESCO wiąże się z prestiżem i potwierdza wyjątkowość danego obiektu w skali kraju i całego świata. Jednak w obliczu pogłębiającego się kryzysu różnorodności biologicznej, uznawanego za jedno z największych globalnych wyzwań ochrony środowiska, pojawia się pytanie, czy tak selektywna forma ochrony jest wystarczająca.

Celem wystąpienia jest analiza koncepcji różnorodności biologicznej jako dziedzictwa oraz zestawienie jej z innymi instrumentami prawnej ochrony różnorodności biologicznej obowiązującymi w Polsce. Ma to na celu próbę odpowiedzi na pytanie, czy rozumienie różnorodności biologicznej jako dziedzictwa jest ograniczone wyłącznie do Konwencji UNESCO, czy znajduje również odzwierciedlenie w innych obowiązujących instytucjach prawnych. Analiza ta stanowić będzie punkt wyjścia do refleksji nad tym, czy ochrona różnorodności biologicznej jako dziedzictwo może stanowić samodzielną podstawę do

tworzenia prawnych instrumentów ochronnych – zwłaszcza w kontekście postępującego kryzysu ekologicznego i rozwoju nowych idei w dziedzinie ochrony środowiska.

Panel 3, sala 3.6

Moderator: dr hab. Jan Podkowik

Monika Zimnoch, Uniwersytet Warszawski

Analiza form międzynarodowej ochrony oceanów przed zanieczyszczeniem plastikiem w kontekście zablokowania wejścia w życie International Legally Binding Mechanism on Plastic Pollution.

Oceany zajmują 70% powierzchni Ziemi i stanowią siedlisko milionów gatunków organizmów – co czyni tę przestrzeń niezwykle ważną z perspektywy ochrony bioróżnorodności. Badania opublikowane w 2024 roku przez CSIRO (*Commonwealth Scientific and Industrial Research Organisation*) wskazują, że ilość odpadów z tworzyw sztucznych zalegających na dnie oceanicznym może sięgać 11 milionów ton, co przewyższa nawet stukrotnie masę plastiku dryfującego w górnych częściach wód.

Wobec rosnącego problemu zanieczyszczenia wód oceanicznych plastikiem, które stanowi zagrożenie dla bioróżnorodności, to na społeczności międzynarodowej spoczywa ciężar podjęcia środków mitygacyjnych. W sierpniu 2025 roku w siedzibie ONZ w Genewie zakończą się negocjacje ws. ustanowienia *Międzynarodowego prawnie wiążącego instrumentu dot. zanieczyszczenia plastikiem, w tym w środowisku morskim (in. Global Plastic Pollution Treaty)*.

Referat ma na celu przedstawienie istniejących mechanizmów międzynarodowej ochrony bioróżnorodności, ze szczególnym uwzględnieniem tych, mających na celu przeciwdziałanie zanieczyszczenia oceanów plastikiem. Punktem wyjścia jest analiza ewolucji postaw społeczności międzynarodowej względem ochrony ekosystemów morskich – od uchwalenia *Konwencji o różnorodności biologicznej (CBD)* w 1992 roku, aż po prace nad nowym *Global Plastic Pollution Treaty*. Referat ma na celu analizę zdolności projektowanego instrumentu do odpowiedzi na narastające wyzwania związane z ochroną oceanów i globalnej bioróżnorodności.

Panel 4, sala 2.3

Moderator: dr Robert Rybski

Tymoteusz Dadok, Uniwersytet Warszawski

Lasy społeczne - potrzebne uzupełnienie kategorii ochronności lasów

W lipcu 2025 Ministerstwo Klimatu i Środowiska wyznaczyło obszary, na które mają być objęte nową kategorią ochronności, stając się lasami o wiodącej funkcji społecznej. Stanowiło to kolejny etap w trwającym od 2024 procesie, mającym na celu ochronę lasów wokół obszarów miejskich, szczególnie cennych ze względu na funkcje pozaprodukcyjne - np. rekreacyjne, wodochronne, ale także związane z ochroną różnorodności biologicznej. W celu ustalenia obszarów i sposobu gospodarowania w lasach o nowej kategorii ochronności obradowała Ogólnopolska Narada o Lasach, a także toczył się proces partycypacyjny z udziałem zespołów lokalnych. Dotychczasowe ostateczne propozycje MKiŚ dotyczą jedynie obszaru, na których lasy społeczne mają zostać wyznaczone, zaś prace legislacyjne dotyczące sposobu gospodarowania i zmian ustawowych mają toczyć się w najbliższych latach - kwestie te wymagają więc wciąż debaty. Wystąpienie ma na celu wskazanie potrzeby wprowadzenia lasów o wiodącej funkcji społecznej jako nowej kategorii ochronnej lasów. Omówiona zostanie propozycja obszarów, które mają nią zostać objęte według MKiŚ i pełnione przez nie funkcje istotne ze względu na wiodącą funkcję społeczną. W wystąpieniu rozważone zostaną jednak przede wszystkim kwestie nierozstrzygnięte - jakie zmiany prawne są potrzebne w obowiązujących regulacjach w celu wprowadzenia optymalnego modelu nowej kategorii ochrony - w ustawie o lasach, ustawie o ochronie przyrody czy odpowiednich aktach wykonawczych oraz jak powinien zostać uregulowany sposób prowadzenia gospodarki leśnej. W związku z tym podniesiona zostanie kwestia tego, jak ukształtowane powinny zostać nowe obowiązki i relacje pomiędzy PGL Lasy Państwowe a jednostkami samorządu terytorialnego.

Panel 4, sala 2.3

Moderator: dr Robert Rybski

Mikołaj Szymański, Uniwersytet Warszawski

EUDR i ochrona różnorodności biologicznej – regulacja od wylesiania do sprawiedliwego rynku

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/1115 dotyczące ograniczania wylesiania i degradacji lasów (EUDR) stanowi ważny element europejskiej polityki na rzecz ochrony różnorodności biologicznej oraz przeciwdziałania zmianom klimatu. Celem EUDR jest m.in. zapobieganie wprowadzaniu na rynek UE produktów powstałych kosztem wylesiania po 31 grudnia 2020 roku, do których należą produkty takie jak drewno, soja, kakao, kawa, czy olej palmowy. Regulacja nakłada obowiązek dochowania należytej staranności na przedsiębiorstwa, które muszą udokumentować legalność pochodzenia surowców i minimalizować ryzyko degradacji lasów w całym łańcuchu dostaw.

Wprowadzenie EUDR rodzi istotne konsekwencje rynkowe. Dla producentów oznacza to konieczność inwestycji w systemy identyfikowalności i ryzyko kar finansowych sięgających co najmniej 4% rocznego obrotu, co może faworyzować większe przedsiębiorstwa, tworząc potencjalne bariery wejścia dla mniejszych podmiotów. Konsumentów natomiast czekają wyzwania takie jak wzrost cen produktów importowanych oraz ryzyko greenwashingu, czyli pozornego przedstawiania działań proekologicznych. Rozporządzenie wywołuje także dyskusję o równych szansach na rynku i skutecznego egzekwowania przepisów przez podmioty z państw trzecich – eksporterów produktów objętych EUDR.

Celem pracy jest krytyczna ocena wpływu EUDR na ochronę różnorodności biologicznej oraz funkcjonowanie rynku wewnętrznego UE. Analiza koncentruje się na potencjalnych skutkach antykonkurencyjnych, wyzwaniach dla uczciwego handlu i spójności regulacji z perspektywy konsumentów i przedsiębiorców.

Panel 4, sala 2.3

Moderator: dr Robert Rybski

mgr Joanna Walkowiak, Uniwersytet Warszawski

Czy UE (o)chroni lasy? Ochrona bioróżnorodności w lasach w aktualnej strategii Unii Europejskiej

Lasy stanowią jedno z największych i najważniejszych siedlisk różnorodności biologicznej w Europie; w 2020 r. zajmowały prawie 40% zsumowanej powierzchni państw członkowskich Unii Europejskiej (UE). Jednocześnie, stoją one dzisiaj przed bezprecedensowymi wyzwaniami, związanymi nie tylko z zagrożeniami ze strony człowieka, ale też ze zmianami klimatu i wzrastającym ryzykiem niszczycielskich pożarów. Ochrona bioróżnorodności lasów jest więc wyzwaniem, a wystąpienie omówi, czy i jak chronią ją obecne polityki unijne. Chociaż ochrona lasów i ich bioróżnorodności należy przede wszystkim do państw członkowskich, to działania na rzecz lasów są w elementem szerszej strategii UE na rzecz bioróżnorodności 2030. UE wypracowała europejską strategię na rzecz lasów i deklaruje wsparcie dla działań na rzecz lasów w krajach członkowskich. Nadto, w listopadzie 2023 r., Komisja Europejska przedstawiła propozycję rozporządzenia w sprawie ram monitorowania na rzecz odpornych lasów europejskich (Rozporządzenie w sprawie Monitorowania Lasów, Forest Monitoring Law). Tempo prac nad rozporządzeniem należy ocenić krytycznie, bowiem od przedstawienia przez Komisję propozycji legislacyjnej minęło już ponad półtora roku, a projekt dopiero wejdzie w fazę negocjacji międzyinstytucjonalnych. Obecnie prace z jednej strony są zagrożone sytuacją polityczną i dającą się zaobserwować zmiany priorytetów UE (np. zwiększeniem zdolności obronnej). Z drugiej strony, prace mogą przyspieszyć, ponieważ sfinalizowanie procesu legislacyjnego należy do jednego z założeń duńskiej prezydencji w UE (lipiec-grudzień 2025).

Wystąpienie analizuje podstawowe założenia propozycji Komisji, identyfikując jej mocne strony oraz obszary, które mogłyby ulec poprawie w trakcie procesu legislacyjnego. Jeśli zostanie wprowadzone, Rozporządzenie w sprawie Monitorowania Lasów ma szansę znacząco poprawić sytuację lasów w Europie. Przede wszystkim, daje podstawę do gromadzenia i wymiany informacji istotnych dla osób, które zajmują się ochroną lasów. Niemniej, Rozporządzenie ma ograniczony zasięg: jego wdrożenie zapewni więcej danych dot. stanu lasów w Unii. Samo to nie przesądza jednak, że bioróżnorodność w lasach poprawi

się lub nawet pozostanie na tym samym poziomie. Potrzebne jest także podjęcie odpowiednich działań, w których mogą pomóc zebrane na jego podstawie dane.

Podsumowując, obecne działania ze strony Unii Europejskiej należy ocenić jako nieadekwatne. Lasy znajdują się pod presją ze strony człowieka, ale także innych czynników, przede wszystkim gwałtownie zmieniającego się klimatu. Dlatego też, analiza zaproponowanego przez Komisję projektu Rozporządzenia w sprawie Monitorowania Lasów zasługuje na szczególną uwagę ze strony doktryny. Wejście ww. Rozporządzenia w życie może zapewnić istotne narzędzia, dzięki którym stan lasów w Europie może ulec poprawie. To od państw członkowskich zależy jednak, w jaki sposób wykorzystają gromadzone dane. Analiza Rozporządzenia stanowi więc również studium przypadku podziału kompetencji między Unię Europejską a państwa członkowskie oraz ograniczonych możliwości działania UE w zakresie prawa ochrony środowiska. Z uwagi na fakt, że w najbliższej przyszłości proces legislacyjny może przyspieszyć, treść wystąpienia i ostatecznej publikacji zostanie odpowiednio zaktualizowana.

Panel 4, sala 2.3

Moderator: dr Robert Rybski

Alina Pyrcz, Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

Ochrona różnorodności biologicznej w parkach narodowych i rezerwach przyrody – skuteczność zakazów ustawowych

Ustawowe zakazy określone w art. 15 ustawy o ochronie przyrody (Dz.U.2024.1478) stanowią kluczowe narzędzie ochrony różnorodności biologicznej w polskich parkach narodowych i rezerwach przyrody. Celem wystąpienia jest omówienie podstawowych zagrożeń dla różnorodności biologicznej w parkach narodowych i rezerwach przyrody. Została zastosowana metoda badawcza o charakterze mieszanym - przeprowadzono badanie, które obejmuje analizę wybranych przypadków naruszeń przepisów, przegląd orzecznictwa sądów oraz wyniki ankiety przeprowadzonej w formie zdalnej zarówno wśród pracowników parków narodowych i regionalnych dyrekcji ochrony środowiska, jak i wśród społeczeństwa. W ankiecie uczestniczyło 12 parków narodowych znajdujących się w różnych częściach Polski. Badanie ma na celu ukazać, jak często dochodzi do naruszeń ochrony różnorodności

biologicznej w parkach i rezerwach oraz sprawdzić świadomość społeczeństwa odnośnie funkcjonujących zakazów i właściwego zachowania w tychże miejscach. W trakcie wystąpienia przedstawione zostaną przykłady naruszeń przepisów m.in. pozyskiwanie roślin chronionych czy też rozpalanie ogniska na terenie parku poza miejscem do tego wyznaczonym. Zidentyfikowano szereg barier w skutecznym stosowaniu zakazów, w tym niedobór zasobów kadrowych, problemy dowodowe, a także rozbieżności interpretacyjne przepisów. Badanie wskazuje, że mimo formalnie silnej ochrony prawnej, rzeczywisty poziom egzekucji zakazów często nie odpowiada zagrożeniom, z jakimi mierzą się cenne siedliska i gatunki. Często wiele naruszeń wynika z niskiej świadomości funkcjonujących zakazów wśród osób korzystających z parków narodowych i rezerwatów. W konkluzji przedstawione zostaną rekomendacje dotyczące wzmocnienia skuteczności ochrony prawnej bioróżnorodności.

Panel 5, sala 2.4

Moderator: dr Aleksander Jakubowski

Anastazja Drapata, Uniwersytet Warszawski

Wycinka drzewa przed realizacją budowy przez przedsiębiorcę

Analizowany problem badawczy polega na odpowiedzi na pytanie: Czy wycinka drzewa przez przedsiębiorcę może być wykonana przed pozwoleniem na budowę? Nadal panuje szeroko zakrojony spór w doktrynie co do momentu, w jakim zezwolenie na wycinkę drzewa powinno zostać wykonane. Ustawodawca wprowadził w 2015 r. regulację warunkującą realizację wycinki drzewa od uzyskania pozwolenia na budowę, co spowodowało liczne wątpliwości co do sposobu i terminu realizacji wycinki drzewa. Rozbieżności co do momentu realizacji wycinki drzewa a momentu uzyskania pozwolenia na budowę nie zostały dotąd rozstrzygnięte. Poglądem dominującym jest pogląd zakazujący usuwania drzewa przed uzyskaniem pozwolenia na budowę, zaś poglądem odmiennym jest pogląd dopuszczający usunięcie drzewa przed uzyskaniem pozwolenia na budowę bądź wyeliminowanie decyzji zezwalającej na usunięcie drzew z obrotu prawnego. Artykuł ma na celu analizę obowiązujących przepisów ustawy o ochronie przyrody, a także tzw. specustawy jądrowej w konfrontacji z poglądami doktryny i orzecznictwa. Zastosowano metody wykładni literalnej, funkcjonalnej i systemowej w celu analizy obowiązujących przepisów i

przeprowadzono analizę statystyczną orzecznictwa w celu analizy ich rozbieżności oraz sformułowania wniosków *de lege ferenda*.

Panel 5, sala 2.4

Moderator: dr Aleksander Jakubowski

Jakub Koza, Uniwersytet Warszawski

Odpowiedzialność administracyjna w ochronie bioróżnorodności na gruncie ustawy – Prawo ochrony środowiska

Współczesna ochrona środowiska naturalnego, w tym bioróżnorodności, opiera się na zróżnicowanych reżimach odpowiedzialności. Stosowanie odpowiedzialności administracyjnoprawnej w jej ramach jest jednym z głównych elementów sankcjonowania statuowanych norm. Choć dominującą rolę w obszarze ochrony gatunkowej i siedliskowej odgrywa ustawa o ochronie przyrody, to sankcje o charakterze administracyjnym – przewidziane w ustawie Prawo ochrony środowiska – również mają potencjał do odgrywania znaczącej roli w sytuacjach naruszenia obowiązujących standardów środowiskowych. Problemem jest jednak ustalenie, czy istniejące mechanizmy administracyjnoprawne – w szczególności sankcyjne decyzje zobowiązujące oraz sankcyjne decyzje wstrzymujące – są w praktyce wykorzystywane do ochrony bioróżnorodności, czy też stanowią jedynie instrument „technicznej” kontroli oddziaływania na środowisko. Tymczasem ich zakres – obejmujący m.in. obowiązek ograniczenia oddziaływania, przywrócenia stanu poprzedniego czy wstrzymania działalności – mógłby pozwolić organom administracji na realne działania, w szerszym stopniu zabezpieczające różnorodność biologiczną. Referat stanowi próbę rekonstrukcji podstaw stosowania odpowiedzialności administracyjnej na gruncie ustawy – Prawo ochrony środowiska w kontekście ochrony bioróżnorodności. Poszukuje odpowiedzi na pytanie, czy realizacja tego założenia mogłaby być rzeczywistym efektem stosowania obowiązujących regulacji, incydentalnym skutkiem ich działania czy nietrafioną próbą rozszerzenia odpowiedzialności. Celem wystąpienia jest ocena potencjału istniejących środków oraz weryfikacja, poprzez przegląd orzecznictwa i doktryny, ich praktycznych zastosowań – zwłaszcza w kontekście ochrony bioróżnorodności jako jednego z nadrzędnych celów prawa środowiska i priorytetu wskazywanego również w polityce unijnej. W tym

kontekście referat podejmuje również postulat rozważenia wprowadzenia analogicznych rozwiązań sankcyjnych do ustawy o ochronie przyrody, celem potencjalnego zwiększenia efektywności jej stosowania.

Panel 5, sala 2.4

Moderator: dr Aleksander Jakubowski

mgr Urszula Kałaur, Uniwersytet Warszawski

Uchwała o obszarze cichym jako sposób ochrony krajobrazu dźwiękowego w aglomeracji i poza nią

Zanieczyszczenie hałasem stanowi jeden z największych problemów środowiskowych współczesnego świata. Wysoki poziom hałasu szkodzi bioróżnorodności oraz dobrostanowi człowieka i zwierząt. Jako narzędzie biernej ochrony środowiska, uchwała o obszarze cichym służy ochronie krajobrazu dźwiękowego na terenie zurbanizowanym oraz poza nim. Krajobraz dźwiękowy (ang. soundscape) to termin ukuty przez R. Murraya-Schafera w celu dostrzeżenia i ochrony różnorodności dźwiękowej w środowisku. Ustawa prawo ochrony środowiska rozróżnia dwa rodzaje uchwał o obszarze cichym dzieląc je na ustanowione w aglomeracji oraz poza nią. Zgodnie z ustawą, przyjmując uchwałę należy uwzględnić szczególne potrzeby ochrony przed hałasem danego obszaru i podać wymagania zapewniające utrzymanie poziomu hałasu co najmniej na istniejącym poziomie. Wymagania te należy rozumieć jako ograniczenia w korzystaniu z obszaru objętego uchwałą, które pozwolą wyeliminować niektóre źródła hałasu i powstrzymać degradację krajobrazu dźwiękowego na danym obszarze. Lakoniczny kształt obowiązujących regulacji dotyczących obszarów cichych stawia jednak pytanie o granice ingerencji uchwałodawcy w wolności i prawa osób korzystających z danego obszaru. O problemie świadczy fakt, że zgodnie z informacją Głównego Inspektora Ochrony Środowiska, dotychczas nie przyjęto żadnej uchwały tego rodzaju, chociaż kompetencja ta istnieje w polskim systemie prawnym od 2005 r. Niniejszy artykuł jest próbą odpowiedzi na pytanie, jakie ograniczenia można wprowadzić zgodnie z obowiązującymi przepisami dotyczącymi ustanawiania obszarów cichych w aglomeracji oraz poza nią w celu zapewnienia rzeczywistej ochrony środowiska przed hałasem.

Panel 5, sala 2.4

Moderator: dr Aleksander Jakubowski

Karolina Szczudło, Uniwersytet Warszawski

Ocena oddziaływania na środowisko jako narzędzie ochrony bioróżnorodności - analiza i perspektywy rozwoju

Jednym z kluczowych elementów unijnej polityki klimatycznej jest rozwój odnawialnych źródeł energii - Unia Europejska dąży do osiągnięcia (co najmniej) 42,5% udziału odnawialnych źródeł energii w końcowym zużyciu energii brutto do 2030 roku. Dynamiczny rozwój OZE wiąże się jednak coraz częściej z powstawaniem konfliktów na tle ochrony przyrody, a w szczególności ochrony bioróżnorodności. Nieprawidłowo zaplanowane i przeprowadzone inwestycje infrastrukturalne w OZE mogą wyrządzić poważne szkody przyrodnicze; np. doprowadzić do zanikania siedlisk, utraty ciągłości korytarzy ekologicznych czy zakłócenia migracji zwierząt. Niniejsze wystąpienie poddaje analizie ocenę oddziaływania na środowisko jako instrumentu prawnego będącego podstawowym narzędziem służącym ochronie bioróżnorodności w procesie planowania i realizacji „zielonych” inwestycji. Prezentując referat autorka w pierwszej części wystąpienia omówi obecne ramy prawne przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko oraz zwróci uwagę słuchaczy na praktyczne problemy związane z m.in. jakością sporządzanych w procesie inwestycyjnym raportów środowiskowych. W drugiej części wystąpienia zwrócona zostanie uwaga na alternatywne instrumenty prawne funkcjonujące w innych państwach unijnych (i pozaunijnych), których celem jest bardziej precyzyjna i skuteczna ochrona bioróżnorodności w kontekście inwestycji OZE. Na przykładach takich jak „net biodiversity gain” w Wielkiej Brytanii, obowiązkowych planów ochrony bioróżnorodności w Norwegii czy ekologicznej certyfikacji inwestycji w Finlandii, poddane rozważeniu zostanie to, czy klasyczna polska procedura oceny oddziaływania środowiskowego mogłaby być wspierana przez bardziej wyspecjalizowane rozwiązania prawne. Celem wystąpienia jest analiza roli oceny oddziaływania na środowisko w ochronie bioróżnorodności przy inwestycjach OZE oraz omówienie potencjalnych możliwości wzmocnienia tego procesu na podstawie wybranych przykładów zagranicznych.

Panel 5, sala 2.4

Moderator: dr Aleksander Jakubowski

mgr Hanna Cichocka, Uniwersytet Warszawski

Zezwolenia na odstępstwa od zakazów w stosunku do gatunków chronionych jako narzędzie ochrony przyrody – analiza i ocena praktyki administracyjnej

Ochrona gatunkowa zwierząt, stanowiąca filar systemu prawnej ochrony różnorodności biologicznej w Polsce, realizowana jest poprzez system zakazów. Ich skuteczność zależy jednak od sposobu stosowania przewidzianych przez ustawodawcę odstępstw. Kluczowym mechanizmem jest tu instytucja zezwoleń na wykonywanie czynności zakazanych, uregulowana w art. 56 ustawy o ochronie przyrody. Celem wystąpienia jest przedstawienie wyników analizy praktyki organów ochrony przyrody (GDOŚ i RDOŚ) w zakresie wydawania tychże zezwoleń. Podstawę badawczą stanowi analiza danych ilościowych dotyczących wydań zezwoleń i odmów oraz akt postępowań administracyjnych, uzyskanych w trybie dostępu do informacji o środowisku. Badanie koncentruje się na odpowiedzi na pytania: czy i w jaki sposób instytucja zezwoleń realnie służy ochronie zwierząt? Jakie przesłanki są najczęściej powoływane przez wnioskodawców i akceptowane przez organy? Jak interpretowane są w szczególności nieostre przesłanki („słusznego interesu strony”, „wymogów nadrzędnego interesu publicznego”) jak często stanowi ona podstawę do uchylecia zakazów, w tym najdalej idącego – zezwolenia na zabijanie zwierząt objętych ochroną gatunkową? Prezentacja wskaże zidentyfikowane trendy i problemy, takie jak potencjalna inflacja zezwoleń opartych na przesłankach ekonomicznych czy liberalne podejście do oceny braku rozwiązań alternatywnych. Analiza ma na celu nie tylko diagnozę stanu faktycznego, ale również sformułowanie postulatów *de lege ferenda* mogących przyczynić się do wzmocnienia realnej ochrony polskiej fauny.

Panel 6, sala 3.6

Moderator: dr hab. Anna Zientara

Natalia Szymura, Uniwersytet Śląski w Katowicach

Nie taki wilk straszny - o kontrowersyjnym statusie ochrony gatunku *Canis lupus* w Polsce

Celem wystąpienia jest ocena aktualnego ukształtowania prawnego statusu ochrony gatunku wilka (*Canis lupus*) w Polsce oraz rozważenie konieczności i słuszności dostosowania krajowych regulacji do zmian w prawie międzynarodowym. Referat skupi się przede wszystkim wokół następujących pytań badawczych:

- Jakie obowiązki dla Polski w zakresie statusu ochrony gatunkowej wilka wynikają z wiążących ją Konwencji Berneńskiej i unijnej dyrektywy siedliskowej?
- Czy kontrowersyjne zmiany w prawie międzynarodowym dot. ochrony wilka należy uznać za uzasadnione merytorycznie i przeprowadzone prawidłowo proceduralnie?
- Jaki wpływ na ukształtowanie statusu ochrony gatunku wilka w Polsce ma opinia społeczna, a także na ile prawdziwe są szeroko powielane twierdzenia?

Uwzględnione zostaną argumenty przemawiające zarówno za złagodzeniem krajowej ochrony gatunku, jak i utrzymaniem aktualnie stosowanego statusu ochrony ścisłej. Ich potwierdzeniem stanie się analiza przedmiotowych danych statystycznych. Przedstawione zostaną skutki możliwych rozwiązań w perspektywie prawnej, ekonomicznej oraz ekologicznej.

Na przestrzeni ostatnich miesięcy w zakresie ochrony gatunkowej wilka doszło do przełomu, który stał się tematem burzliwej dyskusji. W marcu 2025 r. w życie weszła nowelizacja Konwencji Berneńskiej, przewidująca obniżenie statusu ochrony wilka z kategorii „ściśle chroniony” do „chroniony”. W ślad za rzezoną nowelizacją Komisja Europejska wprowadziła analogiczną regulację do swojego systemu prawnego, a to dyrektywy 92/43/EWG (tzw. dyrektywy siedliskowej). Działanie to obarczone było licznymi kontrowersjami, zarówno w zakresie słuszności zastosowanego rozwiązania z punktu widzenia aktualnej wiedzy ekologicznej, jak i poprawności samego procesu legislacyjnego z

perspektywy prawnej. W opinii publicznej pojawiły się także głosy, jakoby nowelizacja ta była wynikiem nacisku środowisk politycznych czy personalnego odwetu ich przedstawicieli na zwierzętach.

Zagadnieniem tym zainteresowały się także liczne instytucje międzynarodowe – od organizacji pozarządowych zajmujących się ochroną środowiska, aż po Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej. Krótko objaśnione zostaną podjęte przez nie działania i wyrażone stanowiska. Poparcie powyższemu rozwiązaniu wyraziła także Polska, co spotkało się z szeroką krytyką. Jednocześnie utrzymano jednak dotychczasowy, ścisły poziom ochrony gatunku na terenie kraju. Okoliczność ta stała się osią wewnętrznego konfliktu pomiędzy wyrażającymi sprzeczne stanowiska Ministrem Klimatu i Środowiska a Ministrem Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Kontrowersje prawne potęguje także silna polaryzacja społeczna. Zagadnienie ochrony wilków stanowi bowiem temat istotny dla m.in. mieszkańców obszarów wiejskich, wzbudzający skrajne emocje. To prowadzi z kolei do coraz szerszej dezinformacji wzbudzającej niepotrzebny i nieuzasadniony strach w społeczeństwie, dodatkowo podszyty wieloletnim stereotypem “złego wilka”, głęboko zakorzenionym w kulturze.

Na koniec przytoczone zostaną odpowiednie dane statystyczne ukazujące rzeczywistą skalę zagrożeń i szkód, które powoduje wilk, w tym koszty odszkodowań i skuteczność stosowanych środków prewencyjnych. Przede wszystkim przedstawię jednak kluczową rolę gatunku dla całego ekosystemu, w tym zachowania równowagi gatunkowej fauny i flory czy zapobiegania rozprzestrzenianiu chorób. Wskazane zostaną konkretne korzyści społeczne i gospodarcze wynikające z rosnącej liczebności gatunku.

Panel 6, sala 3.6

Moderator: dr hab. Anna Zientara

Marta Pilarska, Uniwersytet Warszawski

Bóbr jako inżynier ekosystemów – wyzwania ochrony gatunkowej na przykładzie Polski i Wielkiej Brytanii

Bóbr europejski (*Castor fiber*) – jako gatunek o kluczowym znaczeniu ekologicznym i istotnej historii ochrony – stanowi wyjątkowy przykład złożonych relacji między przyrodą, prawem, gospodarką i bioróżnorodnością. Niniejszy referat prezentuje porównawcze studium

przypadków ochrony bobrów w Polsce i Wielkiej Brytanii (ze szczególnym uwzględnieniem Anglii, Szkocji i Walii), analizując zarówno aspekty historyczne, jak i aktualne instrumenty prawne, administracyjne oraz społeczne.

Bóbr, całkowicie niemal wytępiony w Polsce na początku XX wieku i nieobecny w Wielkiej Brytanii od XVI stulecia, został objęty działaniami restytucyjnymi odpowiednio od połowy XX wieku w Polsce i dopiero od początku XXI wieku na Wyspach Brytyjskich. W Polsce obecnie populacja bobra przekracza 130 tysięcy osobników i obejmuje cały kraj, co jest efektem długofalowej ochrony gatunkowej (Rozporządzenie Ministra Środowiska z 2016 r.) oraz implementacji Dyrektywy Siedliskowej UE 92/43/EWG – bobry występują tam w załącznikach II i IV. Jednocześnie jednak rozbudowano system derogacji (odstępstwa, odłowy, odstrzały – za zgodą GDOŚ/RDOŚ) i odszkodowań (art. 126 ustawy o ochronie przyrody), co umożliwia ograniczanie konfliktów z rolnictwem i gospodarką wodną, ale rodzi pytania o realną skuteczność ochrony in situ.

W Wielkiej Brytanii sytuacja rozwija się znacznie wolniej i zróżnicowanie terytorialne ma kluczowe znaczenie. Szkocja uznała bobry za gatunek rodzimy w 2016 r., a od 2019 objęła je pełną ochroną w ramach The Habitats Regulations 1994. System ten – mimo brexitu – nadal odwołuje się do standardów unijnych, a zarządzanie populacją opiera się na strategii ograniczania konfliktów przy jednoczesnym utrzymaniu ścisłej ochrony. W Anglii bobry zostały oficjalnie wpisane na listę gatunków chronionych dopiero w 2022 roku (Schedule 2 Wildlife and Countryside Act 1981), lecz bez pełnej transpozycji przepisów unijnych. Reintrodukcje są możliwe, ale tylko za zgodą Natural England. Walia dopiero rozpoczyna pilotażowe programy, wzorując się na podejściu angielskim. Irlandia Północna natomiast – z braku bobrów w naturze i tradycji ich obecności – pozostaje na etapie legislacyjnej i społecznej rezerwy, bez planów introdukcyjnych.

Referat ukazuje bobra nie tylko jako przedmiot ochrony prawnej, lecz również jako inżyniera ekosystemów i katalizator odtwarzania mokradeł. Jego obecność zwiększa retencję wód, wspiera sukcesję ekologiczną, poprawia jakość wód i wzmacnia różnorodność biologiczną na poziomie krajobrazu. Przypadki Polski i Wielkiej Brytanii unaocniają, jak bardzo skuteczność ochrony zależy nie tylko od przepisów, ale także od ich implementacji, ciągłości politycznej i społecznej akceptacji.

Wnioski z analizy wskazują na potrzebę traktowania ochrony gatunkowej jako dynamicznego procesu negocjacji pomiędzy różnymi interesariuszami – państwem, lokalnymi społecznościami, gospodarką i nauką – a także na konieczność adaptacyjnego podejścia do zarządzania konfliktem przyrodniczo-gospodarczym. Przypadek bobra staje się zatem symbolicznym sprawdzianem dojrzałości systemów ochrony przyrody w warunkach złożonej rzeczywistości społeczno-ekologicznej.

Panel 6, sala 3.6

Moderator: dr hab. Anna Zientara

Izabela Walkiewicz, Uniwersytet Warszawski

Procedura pozwalająca na wprowadzenie muflona do środowiska a ochrona różnorodności biologicznej w Polsce

Ustawa o gatunkach obcych, mając na celu między innymi ochronę różnorodności biologicznej, ustanawia w art. 7 ust. 1 ogólny zakaz wprowadzania do środowiska gatunków obcych. Niemniej jednak, przewidziano od tego zakazu pewne wyjątki. Jednym z nich jest możliwość wprowadzenia do środowiska zwierząt łownych należących do gatunków obcych, w tym muflona. Procedura takiego wprowadzenia została doprecyzowana w art. 16a ustawy Prawo łowieckie i określa między innymi proces dokonywania zgłoszenia oraz pozyskiwania opinii. Należy zauważyć, że dokonanie takiego wprowadzenia do środowiska nie wymaga wydania przez właściwy organ zgody, a jedynie niewydania sprzeciwu.

Warto rozważyć zasadność regulacji pozwalającej na wprowadzenie gatunku obcego z perspektywy definicji legalnej łowiectwa. Łowiectwo, zgodnie z art. 1 ustawy Prawo łowieckie, jako element ochrony środowiska przyrodniczego, powinno być prowadzone w zgodzie z zasadami ekologii oraz zasadami racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej i rybackiej. W związku z tym, wprowadzenie muflona do środowiska powinno być rozumiane jako dokonywane zgodnie z celami łowiectwa, czyli również zasadami ekologii. Jednak, w świetle obecnych ustaleń naukowych, wydaje się, że procedura wprowadzenia muflona do środowiska nie uwzględnia zasad ekologii, a tym samym jest uregulowana w sposób sprzeczny z celami łowiectwa.

Celem pracy jest krytyczna analiza procedury wprowadzenia muflona do środowiska, ze szczególnym uwzględnieniem celów łowiectwa, zasad ekologii oraz kwestii ochrony różnorodności biologicznej w Polsce.

Panel 6, sala 3.6

Moderator: dr hab. Anna Zientara

Gabriela Mazurkiewicz, Uniwersytet Warszawski

Od przepisów do praktyki – jak skuteczniej chronić zapylacze poprzez działania lokalne i gospodarcze?

Unijna strategia na rzecz bioróżnorodności 2030 zakłada przeciwdziałanie wymieraniu owadów zapylających, które są kluczowe nie tylko dla zachowania ekosystemów i różnorodności biologicznej, ale także dla bezpieczeństwa żywnościowego i stabilności gospodarczej. Choć dotychczasowe działania Unii Europejskiej – takie jak ograniczenie stosowania wybranych pestycydów neonikotynoidowych przyniosły pewne pozytywne efekty, Parlament Europejski uznał je za niewystarczające i w 2021 roku zdecydował o konieczności ich rewizji. W artykule podjęto próbę odpowiedzi na pytanie, jakie konkretne zmiany mogłyby zostać wprowadzone z myślą o obywatelach i przedsiębiorcach, by skuteczniej chronić zapylacze. Analizie poddano m.in. możliwe regulacje wspierające tworzenie ogrodów przyjaznych zapylaczom w przestrzeniach publicznych i prywatnych oraz systemy zachęt finansowych dla firm wdrażających rozwiązania sprzyjające bioróżnorodności. Zaproponowano także działania edukacyjne oraz uproszczenia prawne wspomagające przedsiębiorców w przejściu na bardziej ekologiczne praktyki. Rekomendowane zmiany prawne mają na celu nie tylko poprawę sytuacji zapylaczy, lecz także stworzenie warunków do aktywnego zaangażowania społeczeństwa i sektora prywatnego w działania na rzecz ochrony przyrody. W artykule podkreślono, że skuteczna ochrona zapylaczy wymaga spójnej polityki uwzględniającej zarówno interesy środowiskowe, jak i społeczno-gospodarcze.

Panel 6, sala 3.6

Moderator: dr hab. Anna Zientara

Tymoteusz Klimowicz, Uniwersytet Warszawski

Antropocentryzm a prawna ochrona owadów zapylających w Unii Europejskiej

Ochrona zapylaczy w dyskursie koncentruje się przede wszystkim na ich funkcji użytkowej, szczególnie w kontekście rolnictwa i gospodarki żywnościowej. To skutkuje skupieniem się na pszczołach miodnej (*Apis mellifera*) jako gatunku hodowlanym. Pomijani są dzicy zapylacze – tacy jak pszczoły samotnice, trzmiele, ćmy czy motyle – których ochrona jest znacznie mniej rozwinięta mimo ich niezastąpionej roli w utrzymaniu równowagi ekosystemów i bioróżnorodności. W zakresie legislacji zauważalne są braki, wynikające przede wszystkim z wąsko zakrojonego podejścia do ochrony gatunkowej. Aktualne regulacje prawne często opierają się na paradygmacie antropocentrycznym, w którym wartość przyrody mierzona jest głównie przez pryzmat jej bezpośredniej i skapitalizowanej użyteczności dla człowieka, dlatego ochroną objęty jest gatunek, który przynosi człowiekowi największe korzyści mimo że niektóre działania podejmowane na rzecz pszczoły miodnej przynoszą szkody innym zapylaczom, a w konsekwencji całemu ekosystemowi. Komisja Europejska zwróciła uwagę na ten problem rewidując w 2023 strategię ochrony dzikich owadów zapylających w Unii Europejskiej, dokument ten jednak nie jest dla krajów członkowskich wiążący. Tym samym pojawia się kwestia, na ile aktualne ramy legislacyjne w UE umożliwiają wdrożenie skutecznych środków ochrony dzikich zapylaczy. Wraz z rozwojem urbanizacji, ochrona owadów jest coraz bardziej potrzebna, ingerencja człowieka w siedliska naturalne nie ulegnie drastycznemu ograniczeniu, jednak istnieją alternatywne ścieżki, które mogą zminimalizować negatywny wpływ antropogenicznych działań. Dotychczasowe inicjatywy ochronne często mają charakter wybiórczy i ograniczający, opierają się na błędnych przesłankach, ponieważ świadomość ekologiczna społeczeństwa jest ograniczona, a regulacje prawne niewystarczające lub ograniczające, czego dowodem jest znaczące skupienie się w społeczeństwie i w legislacji na ochronie gatunku pszczoły miodnej, pomijając dzikich zapylaczy.

WARSZTATY METODOLOGICZNO - MERYTORYCZNE KNPOŚ 2025

Konferencja jest wynikiem intensywnych warsztatów metodologiczno - merytorycznych organizowanych przez Koło Naukowe Prawa Ochrony Środowiska. W 2025 r. zorganizowana została już druga edycja wydarzenia. Warsztaty zostały zorganizowane w Warszawie oraz w Mazurskim Centrum Bioróżnorodności „KUMAK” w Urwitalcie. Zajęcia opierają się na przygotowaniu abstraktu oraz wystąpienia na konferencji naukowej.

PODZIĘKOWANIA

Jako Koło będące częścią społeczności akademickiej, nie skupiamy się jedynie na konkretnych wydarzeniach przez nas organizowanych, ale na całokształcie pracy, którą mamy okazję wykonywać, chcielibyśmy jako Zarząd KNPOŚ podziękować wszystkim osobom, dzięki którym odbyła się już druga edycja warsztatów metodologiczno – merytorycznych, zakończonych konferencją naukową.

Za nieoceniony wkład pracy dziękujemy członkom Komitetu Naukowego, który wspierał nas także podczas działań w KUMAKu. Dla wielu była to już kolejna okazja do wsparcia Koła, za co serdecznie dziękujemy! W tym roku KNPOŚ miało zaszczyt współpracować z:

Dr hab. Anną Zientarą, dr. hab. Janem Podkowikiem, dr. Karoliną Panfil, dr. Aleksandrem Jakubowskim, dr. Konradem Rydlem, dr. Robertem Rybskim, dr. Pawłem Maranowskim, mgr. Markiem Kaczmarczykiem.

Specjalne podziękowania kierujemy dla dr hab. Anny Zientary, współredaktorki przygotowywanej pierwszej książki pokonferencyjnej Koła „Zbrodnia przeciwko środowisku”, bez wsparcia i pomocy której nie udałooby się nam zorganizowanie tego przedsięwzięcia. Dziękujemy także za pogodę ducha i dobre słowo podczas warsztatów!

Ponadto dziękujemy wszystkim osobom zaangażowanym w pracę Koła, studentkom, studentom, a także wszystkim pracownikom akademickim, w tym naszemu Opiekunowi – dr. Robertowi Rybskiemu, za największe wsparcie – merytoryczne oraz organizacyjne w każdym przedsięwzięciu, które przygotowujemy.

Serdecznie dziękujemy za wkład w organizację cyklu warsztatów metodologiczno – merytorycznych oraz konferencji Radzie Organizacji Naukowych, Studenckich i Artystycznych, Radzie Kół Naukowych działającej na Wydziale Prawa i Administracji, a także Kancelarii Drzewicki Tomaszek.